

VOJENSKÉ OBVODY A VOJENSKÉ VÝCVIKOVÉ PRIESTORY ASR A VOJENSKÉ LESY A MAJETKY SR – ICH VZNIK A STRUČNÝ VÝVOJ DO ROKU 1999

JOZEF V Ý B O H

VÝBOH, J.: Military Districts and military Training Areas of the Army of the SR and military Forests and real Estates of the SR – their coming into Existence and Brief Development until 1999. *Vojenská história*, 4, 2, 2000, pp 57 – 75, Bratislava

In his study the author analyses the military districts and military training areas with focus on their development in connection with the development of weapons and weapon systems. Besides other things the author explores the legislative questions of the military training areas and military districts, military forests and real estates establishment. He points to a sensitive question of the Law No. 169/1949 Col. of Laws impact on the existence of some villages and the life of their population. He explains why it came to the establishment of military districts, military training areas, military forests and real estates. He outlines briefly their development until present time.

Military History. Slovakia. Army of the Slovak Republic. Military districts, forests, real estates. 20th century.

VOJENSKÉ OBVODY A VOJENSKÉ VÝCVIKOVÉ PRIESTORY ASR

Vývoj vojenstva od polovice štyridsiatych rokov 20. storočia bol výrazne ovplyvnený skúsenosťami z vedenia bojovej činnosti v druhej svetovej vojne. Jej charakteristickou črtou bol okrem iného najmä veľký priestorový rozmach a rast palebných možností zbraní a zbraňových systémov. Na vedení bojovej činnosti, osobitne na pozemných bojiskách, sa vo vzájomnej súčinnosti podieľali rôzne druhy ozbrojených síl a druhov vojsk a bojová činnosť sa tak stala vševojskovou. Tento trend v povojnovom období umocnil ďalší rozvoj vedy a techniky a aplikácia ich výsledkov v oblasti vojenstva.

Uvedené skutočnosti ovplyvnili v povojnovom období obsah a charakter bojovej prípravy armád, vrátane československej. V spojitosti s tým vystúpili do popredia aj požiadavky na výcvikové priestory, v ktorých sa príprava vojsk mala realizovať. Pri riešení tohto problému v československých podmienkach vojenská správa vychádzala z toho, že tieto priestory majú byť nielen dostatočne veľké pre cvičenia vojsk, ale aj pre vzájomnú súčinnosť rôznych druhov vojsk. Okrem toho žiadala, aby ich terén bol podobný tomu, s akým by sa vojská stretli v predpokladanej bojovej činnosti a navyše, aby výcvikové priestory boli situované v pohraničí. Vo svojom celku mali teda, stručne povedané, predstavovať aj operačnú základňu pre budúce bojiisko.¹

Všeobecne formulované názory na výcvikové priestory, ako aj postupne špecifikované požiadavky velenia československej armády na ich charakter, vytvorili základ pre legislatívne riešenie tejto problematiky. Jej počiatok predstavoval vládny návrh uznesenia o vytvorení vojenských výcvikových táborov z roku 1946 a jeho schválenie na 57. schôdzi vlády v tomto roku, ako aj vládny návrh zákona o vojenských újazdoch z októbra 1948. Návrh osnovy tohto

¹Vojenský historický archív Praha (VHA Praha), fond ministerstva národnej obrany (MNO) – Hlavní štáb (HŠ)/1. oddel., čj. 166 – dův., 1945 a čj. 6549 – taj. 1946 – Vojenské výcvikové tábory. VHA Praha, fond MNO – HŠ/velit. pěchoty, čj. 23065 – dův., 1945 – Nové výcvikové tábory... Slovenský národný archív Bratislava (SNA Bratislava), fond Úradu predsedníctva Slovenskej národnej rady (ÚP SNR), fasc. 11583, 1946, kartón č. 511 – Návrh vládneho uznesenia o zriadení vojenských výcvikových táborov. SNA Bratislava, fond ÚP SNR, fasc. 15522, 1946, kartón č. 518 – Návrh vládneho uznesenia o vytvorení vojenských výcvikových táborov.

zákona spracovalo ministerstvo národnej obrany a predložilo ho na pripomienkovanie pomerne širokej škále vládnych inštitúcií.²

Proces legislatívneho riešenia problematiky výcvikových priestorov a vojenských újazdov pokračoval v roku 1949 na vládnej úrovni a vyvrcholil v Národnom zhromaždení Československej republiky (NZ ČSR). Na schôdzi vlády v apríli tohto roka sa vláda predovšetkým zaoberala prerokovaním dôvodovej správy k návrhu uvedeného zákona. V koncentrovanej podobe sú v nej obsiahnuté najmä požiadavky na vytvorenie takých výcvikových zariadení, ktoré by spolu s umožnením poľného výcviku vojsk predstavovali zároveň i samostatné správne obvody. S ohľadom na charakter a celkovú rozlohu priestorov na výcvik dôvodová správa predpokladala aj vysídlenie civilného obyvateľstva z týchto priestorov a prechod zoštátneného majetku do rezortu národnej obrany.³

Definitívny návrh zákona o vojenských újazdoch vláda schválila 27. apríla 1949⁴ a postúpila ho na prerokovanie Národnému zhromaždeniu Československej republiky. V procedurálnom konaní však Národné zhromaždenie zmenilo jeho názov na zákon o vojenských obvodoch a pod týmto názvom ho 16. júna 1949 aj schválilo. Zákon vyšiel pod číslom 169/1949 v Zbierke zákonov a účinnosť nadobudol dňom jeho vyhlásenia, t. j. 1. marca 1950. Vykonaním úloh, ktoré vyplynuli zo zákona, bol poverený minister národnej obrany v spolupráci s ministrami financií a spravodlivosti a ďalšími zúčastnenými členmi vlády.⁵

Zákon č. 169/1949 Zb. o vojenských obvodoch obsahuje ustanovenia, ktoré svojím obsahom podstatným spôsobom zasiahli najmä do existencie dotknutých obcí, života ich obyvateľov, ako aj ich vlastníckych práv a vytvárania nových domovov v rámci regiónu či mimo neho. Ovplyvnili tiež charakter zamestnaní, najmä členov roľníckych rodín, ale nielen v tejto sociálnej skupine. Ustanovenia zákona v neposlednom rade menili systém štátnej správy na územiach, kde sa vojenské obvody vytvorili a riešili aj zaradenie obvodov do hraníc príslušných okresov či krajov.⁶

Na základe zákona č. 169/1949 Zb. vláda ČSR na Slovensku dňom 1. marca 1950, s účinnosťou od 1. júla 1950, vytvorila Vojenský obvod Lešť so sídlom obvodného úradu v Pliešovciach a Vojenský obvod Záhorie, ktorého správnym centrom sa stal obvodný úrad v Malackách. V rozpore s uvedeným zákonom však tieto, ale aj neskôr vytvorené obvody, nazývala vláda vojenskými újazdami.⁷

Proces vytvárania vojenských obvodov na Slovensku bol završený v roku 1952, keď boli uznesením vlády ČSR z 5. februára vytvorené ďalšie dva obvody – Vojenský obvod Javorina so sídlom obvodného úradu v Kežmarku a Vojenský obvod Valaškovce so sídlom obvodného úradu v Kamenici nad Cirochou. Účinnosť ich vytvorenia bola stanovená dňom 1. februára 1952.⁸

²Tamže. VHA Praha, fond MNO – HŠ/1. oddel., čj. 8137, 1946 – Usnesení 57. schůze vlády o zřízení vojenských výcvikových táborů. SNA Bratislava, fond Povereníctva vnútra (PV) – adm., inv. č. 120, franc. 161/4-II/1, 1948, kartón č. 32 – Osnova vládného návrhu zákona o vojenských újazdoch.

³SNA Bratislava, fond PV – adm., fasc. 161/4-II/1, inv. č. 120, kartón č. 32 – Dôvodová správa vládného návrhu zákona o vojenských újazdoch.

⁴SNA Bratislava, fasc. č. 120, inv. č. 120, 1949, kartón č. 32 – Návrh vládného uznesenia o vojenských újazdoch.

⁵Zákon NZ ČSR č. 169/1949 Zb. z. o vojenských obvodoch zo 16. júna 1949, § 1 a 28. VHA Trnava (VHA Trnava), fond Veliteľstva oblasti – 4 (VO – 4), čj. 2356 – dôv. – HŠ/3. oddel., 1950, kartón č. 33 – Vytvorenie vojenských obvodov.

Poznámka: V súvislosti s ukončením procesu tvorby tohto zákona považuje autor za potrebné upozorniť na skutočnosť, že vo vykonávacích predpisoch, nariadeniach a smerniciach, a to i v rezorte obrany, sa aj po schválení zákona o vojenských obvodoch často používa názov vojenské újazdy. Zákon NZ ČSR č. 169/1949 Zb., ako aj zákon Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) č. 281/1997 Z. z. však jednoznačne hovorí o vojenských obvodoch. Z tohto dôvodu autor používa len pojem "vojenský obvod" – J. V.

⁶Zákon NZ ČSR č. 169/1949 Zb. o vojenských obvodoch, § 1 – 28.

⁷VHA Praha, fond MNO-HŠ/4. oddel., č. j. 549 taj., 1479 – Újeczdní úřady zřízení. SNA Bratislava, fond PV – adm. 1950, fasc. II/1-286, kartón č. 496 – Spis ministerstva vnútra Úradu predsedníctva vlády z 25. mája 1950. SNA Bratislava, fond PV – adm. 1951, fasc. 045.9./1951, kartón č. 678 – Vytvorenie vojenských újazdov, príslušnosť k okresom a krajom.

⁸VHA Praha, fond MNO/Hlavní stavební správa (HSS), č. j. 00527, 1952 – Vojenské újezdy – rozšíření a zřízení – vládní usnesení. Informácie prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Valaškovce, s. 1.

Ustanovenia zákona č. 169/1949 Zb. o vojenských obvodoch novelizoval po rozdelení československej federácie zákon Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) č. 281 Z. z. z 2. októbra 1997 o vojenských obvodoch a zákon, ktorým sa mení zákon NR SR č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy.

Zákon č. 281/1997 Z. z. o vojenských obvodoch na území Slovenskej republiky predovšetkým upravuje zriaďovanie, zmeny a zrušenie obvodov, ich správu, právne pomery k nehnuteľnostiam a pobyt na ich území. Vojenský obvod charakterizuje ako územný a správny celok, ktorý slúži na zabezpečenie úloh obrany štátu. Ustanovenia citovaného zákona sice vychádzajú zo zákona č. 169/1949 Zb., ktorý bol prijatím zákona č. 281/1997 Z. z. zrušený,⁹ ale upravujú ich na podmienky Slovenskej republiky. V porovnaní s ním však nový zákon rozširuje a špecifikuje tie ustanovenia, ktoré súvisia so správou obvodu. Nimi totiž určuje, že ministerstvo obrany plní na území obvodu nielen úlohy na zabezpečenie obrany štátu, ale prostredníctvom obvodného úradu i úlohy:¹⁰

- a) štátnej správy, ak tak ustanovuje osobitný zákon, napríklad zákon č. 135/1982 Zb. o hlásení a evidencii pobytu občanov,
- b) obce, a to tým, že na základe zákona NR SR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení (§ 4 ods. 3) vydáva záväzné stanoviská k činnosti právnických a fyzických osôb..., zabezpečuje verejnoprospešné služby (zásobovanie vodou, správa a údržba verejného osvetlenia, odvoz komunálneho odpadu a zabezpečenie verejného poriadku v obvode),
- c) okresného úradu na úseku katastra nehnuteľností podľa osobitných predpisov,
- d) zaisťuje a vytvára podmienky na plynulý výcvik a bojovú pripravenosť vojsk,
- e) vytvára výcvikové predpoklady na súčinnosť s ostatnými armádami a civilnými zložkami v oblasti zabezpečovania úloh obrany štátu, skúšobníctva výzbroje rôzneho druhu a určenia a podobne.

Postavenie a úlohu obvodu v štruktúre štátnej správy zakotvuje aj zákon NR SR č. 221/1996 Z. z. z 3. júla 1996 o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky a zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. Ustanovenia týchto zákonov totiž vymedzujú samosprávne územné celky – obce a vyššie územné celky, ako aj správne celky Slovenskej republiky – kraje, okresy a obce, pričom na úroveň obce sú zaradené i vojenské obvody. Uvedené postavenie vojenských obvodov zakotvuje napokon aj príloha nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 258/1996 Z. z. – Zoznam obcí a vojenských obvodov tvoriacich jednotlivé okresy.¹¹

Po zhrnutí už uvedených skutočností je teda možné vojenské obvody v rámci Slovenskej republiky súhrnne definovať ako osobitné územia, vytvorené podľa zákonov NZ ČSR a NR SR, doplnené uzneseniami a nariadeniami vlád. Ide o také územia a zariadenia armády, ktoré sú určené na výcvik vojsk, skúšobníctvo v oblasti výzbroje a bojovej techniky... V oblasti štátnej správy sú samostatnými správnymi jednotkami so štatútom obce. Na zabezpečenie úloh oboch skupín sú vytvorené obvodné úrady vojenských obvodov.¹² Územie vojenských obvodov

⁹Zákon NR SR č. 281 Z. z. z 2. októbra 1997 o vojenských obvodoch, § 1 – 15.

¹⁰Tamže, § 8. Zákon Slovenskej národnej rady (SNR) č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení zo 6. septembra 1990, § 4 – ods. 3. Zákon NR SR č. 221 Z. z. z 3. júla 1996 o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky, § 1a 2. Informácie oddelenia štátnej správy odboru výkonu štátnej správy Úradu ministra obrany SR (odd. ŠS – Odb. VŠS ÚMO), s. 1. Informačné materiály oddelenia prípravy mechanizovaných a tankových vojsk Správy pozemného vojska Štábu operačného plánovania Generálneho štábu Armády Slovenskej republiky (OPMTV/SPV ŠOP GŠ ASR), s. 1.

Poznámka: Všetky informácie (pisomné i ústne) a informačné materiály, na ktoré sa autor odvoláva, boli príslušnými pracovníkmi ASR spracované pre potrebu autora štátu. Uvedenú skutočnosť preto neuvádza v poznámkovom aparáte – J. V.

¹¹Ústava Slovenskej republiky čl. 3 ods. 1, čl. 64 ods. 2, čl. 64 ods. 3. Zákon NR SR č. 221 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky, § 7. Zákon SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, § 1. Zákon NZ ČSR č. 169/1949 Zb. o vojenských obvodoch, § 18 a 19. Prílohy nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 258/1996 Zb. – Zoznam obcí a vojenských obvodov tvoriacich jednotlivé okresy.

¹²Zákon NZ ČSR č. 169/1949 Zb. o vojenských obvodoch. Zákon NR SR č. 281/1997 Z. z. o vojenských obvodoch. Zákon NR SR č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky. Zákon NR SR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení. Prílohy nariadenia vlády SR č. 258/1996 Z. z. – Zoznam obcí a vojenských obvodov tvoriacich jednotlivé okresy.

sa podľa charakteru úloh štruktúrálné člení. Na časti ich územia sú vojenskou správou vytvorené najmä vojenské výcvikové priestory (VVP), určené pre poľnú prípravu vojsk, ktoré ju realizujú na cvičiskách rôzneho určenia. Ďalšia časť územia obvodu (lesy, poľnohospodárske pozemky a vodné plochy) eliminuje v prvom rade dôsledky vojenského výcviku na prostredie a plní tak funkciu ochrannú. Ako druhoradá vystupuje do popredia hospodárska funkcia pozemkov, lesov a vôd.¹³ Na riadenie poľného a lesného hospodárstva bola postupne vytvorená organizácia Vojenské lesy a majetky.¹⁴

1. VOJENSKÝ OBVOD ZÁHORIE

Územie tohto vojenského obvodu tvoria pozemky a lesy obcí Lozorno, Jabložné, Pernek, Kuchyňa, Malacky, Plavecký Štvrtok, Rohožník, Plavecký Peter, Hlboké, Bílkove Humence, Mikulášov, Studienka a Veľké Leváre.¹⁵ Od platnosti zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní SR je územie obvodu súčasťou okresu Malacky v rámci Bratislavského kraja.¹⁶

Podľa posledného sčítania ľudu, domov a bytov má vojenský obvod ZÁHORIE 537 obyvateľov, ktorí žijú v 109 domoch na sídlisku, v ôsmich osadách a 34 lesných hájovniach. V správe obvodu je tiež jedna materská a jedna základná škola. Celková výmera obvodu predstavuje 28 792 ha, z čoho sa vojensky využíva 3 575 ha. Hospodárske využitie ostatnej rozlohy obvodu, t. j. 25 217 ha zabezpečuje organizácia Vojenské lesy a majetky, odštepny závod Malacky.¹⁷

Vojenský obvod ZÁHORIE zahŕňa tri vojenské výcvikové priestory: vojenský výcvikový priestor Záhorie a vojenský výcvikový priestor Kuchyňa, ktoré tvoria jedno súvislé územie a výcvikový priestor Turecký Vrch, ktorý je územne oddelený. Výcvikové priestory Záhorie a Kuchyňa sú súčasťou strednej časti Záhorskej nížiny, Turecký Vrch patrí do pohoria Malých Karpát. Základ rozšírenia priestorov na výcvik vojsk, skúšobníctvo a neskoršie aj pre vytvorenie vojenského obvodu vytvoril bývalý veľkomajetok grófa Jozefa Pálffyho, ktorý sa od roku 1930 stal majetkom československého štátu.¹⁸

Vojenský výcvikový priestor Záhorie má rozlohu 11 059 ha, z čoho sa vojensky využíva 1 708 ha. Ostatok predstavuje orná pôda, pasienky, lesy, vodné a ostatné hospodársky využívané plochy.¹⁹ Počiatky tohto priestoru siahajú do dvadsiatych rokov nášho storočia, keď nastal intenzívny rozvoj nielen v oblasti vývoja a zdokonaľovania, zbraní a munície, ale aj ich výroby. Z uvedených skutočností vyplynuli nároky na skúšobné a výcvikové priestory, výsledkom čoho bol aj vznik výcvikového priestoru v okolí Malaciek.

S tromrodne vývoja a výroby delostreleckej techniky aj jej zavádzania do výzbroje vojsk bezprostredne súvisí vytvorenie delostreleckej strelnice v rámci uvedeného priestoru. Vznikla v roku 1922, keď Ministerstvo národnej obrany ČSR (MNO ČSR) – delostrelecký a zbrojný

¹³Zákon NZ ČSR č. 169/1949 Zb. o vojenských obvodoch, § 8. Zákon NR SR č. 281/1997 Z. z. o vojenských obvodoch, § 5 a 6. Vševojsk 2 – 12/č. Praha, MNO 1986, s. 24 – 25.

¹⁴Informácie Odd. ŠS – Odb. VŠS ÚMO SR, s. 1.

¹⁵Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 1.

¹⁶Zákon NR SR č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky, § 8 a 9.

¹⁷Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 1. Informácie prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Záhorie, s. 1. Informácia prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Záhorie – ústna. Informácie Odd. ŠS – Odb. VŠS ÚMO SR, s. 1 – 2.

¹⁸Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 1. Smlouva trhováz z 12. prosince 1929 mezi Josefem Pálffym, vlastníkem velkostatku Malacky jakožto prodávajícím a československým státem... zastoupeným ministerstvem národní obrany jakožto kupujícím.

¹⁹Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 2. Informácia prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Záhorie (ústna).

odbor, navrhol vytvoriť ústredné strelecké cvičisko pre delostrelectvo. Zemské vojenské veliteľstvo ZVV v Bratislave uvedený návrh rozšírilo o výstavbu rozsiahleho cvičiska pre všetky druhy vojsk a súčasne aj pre pokusnú delostreleckú strelnicu. Náčelník Hlavného štábu čs. armády v júni 1922 tento návrh schválil s tým, že sa v tomto priestore vybuduje vojenský výcvikový tábor. Na jeho rozlohe bola v roku 1923 vybudovaná aj Pokusná delostrelecká strelnica (PDS), ktorej hlavnými užívateľmi sa stali Škodove závody, a. s., Plzeň a vojenská správa. Prvá pokusná strelba sa na strelnici uskutočnila až neskôr – 15. mája 1929, t. j. po vybudovaní zariadení dôležitých na prevádzku skúšobne.²⁰

V nasledujúcich rokoch bola na Pokusnej delostreleckej strelnici realizovaná intenzívna skúšobná činnosť. V tridsiatych rokoch sa na nej skúšali všetky druhy delostreleckých zbraní a munície, ktoré vyrábali čs. zbrojárske podniky pre československú armádu aj pre zahraničných zákazníkov. Počas prvej polovice 40. rokov využíval síce strelnicu najmä nemecký Wehrmacht, ale skúšky boli realizované aj pre Taliansko, Španielsko a ďalšie štáty. V tom čase sa vybuďovala aj Malá strelnica na skúšky pechotného streliva. Po skončení druhej svetovej vojny činnosť strelnice kulminovala v období rokov 1945 – 1952. Skúšky delostreleckej výzbroje boli vtedy realizované pre československú armádu a armádu Sovietskeho zväzu, Argentíny, Peru, Juhoslávie, Švédska, Poľska, Švajčiarska, Iraku, Etiópie a pre armády ďalších štátov.²¹

Ako je známe, na záver druhej svetovej vojny bola akciová spoločnosť Škoda Plzeň značne poškodená. Rozsah poškodenia závodov obmedzil nielen výrobu výzbroje, ale aj rozsah skúšobnej činnosti na Pokusnej delostreleckej strelnici. V tejto súvislosti preto došlo od roku 1948 k oficiálnemu nahradeniu expozitúry Škodových závodov Plzeň expozitúrou Slovenských metalurgických závodov (SMZ) Dubnica nad Váhom (fakticky už od roku 1945), ktoré potom riadili Pokusnú delostreleckú strelnicu až do konca roka 1951.²² Od júna 1952 prevzala strelnicu vojenská správa, zastúpená MNO – veliteľstvom delostrelectva, ktorá ju riadila materiálne, kádrom, bezpečnostne a z hľadiska utajenia. Prevádzku plánoval a skúšky vyhodnocoval národný podnik Konštruktíva Trenčín.²³

Možno konštatovať, že po uvedenej zmene v podriadenosti PDS, uskutočnenej v roku 1952, sa strelnica postupne rozšírila a skvalitnilo sa jej materiálne vybavenie. Zároveň so skvalitňovaním výskumnej základne boli zvyšované nároky na jej skúšobnú činnosť a zvyšovali sa počty a druhy skúšaných zbraní a munície.²⁴

Začiatok ešte výraznejšieho kvalitatívneho zlomu vo vývoji strelnice predstavoval rok 1962, v ktorom vojenská správa prevzala komplexné zabezpečenie strelnice, vrátane plánovania, riadenia a vyhodnocovania skúšobnej činnosti. To – spolu s rozsiahlou investičnou výstavbou, skončenou v roku 1986 – vytvorilo skúšobné zariadenie s modernou technikou a technologickým vybavením, ktoré zabezpečuje skúšky všetkých druhov výzbroje a bojovej techniky. Do značnej miery k tomu prispelo aj vybudovanie streliska Grad a Polygónu protitankových

²⁰VHA Trnava, fond ZVV v Bratislave, čj. 540515/del. 1922 z 22. júna 1922 – MNO / delostrelecký a zbrojný odbor, kartón č. 105 – Vytvorenie strelnice a tábora v Malackách – požiadavka na ZVV. VHA Trnava, fond ZVV Bratislava, čj. 62 997, 1921, kartón č. 105 – Zábor veľkomajetku grófa Pálffyho. Kronika vojenského útvaru 7350 Záhorie, s. 8, 9, 21. Vojenský technický a skúšobný ústav (VTSÚ) Záhorie, propagačný materiál, s. 3.

²¹Kronika vojenského útvaru 7350 Záhorie, s. 32, 33, 39, 40. VTSÚ Záhorie, propagačný materiál, s. 3.

²²Vojenský archív Armády Slovenskej republiky Trnava (VA ASR Trnava), fond 1038, čj. 005505, 1976, kartón č. 1 – Doklad náčelníka Pokusnej delostreleckej strelnice (PDS) Záhorie veliteľovi delostrelectva čs. armády o súčasnom stave PDS.

²³Tamže.

²⁴VA ASR Trnava, fond 06401, 06600, čj. 001583, 1990, kartón č. 33 – Štatút Výskumného ústavu pozemného vojska 010 – PDS. Kronika vojenského útvaru 7350 Záhorie, s. 40 – 41.

Poznámka: PDS Záhorie ako novodobé vysoko špecializované technické a skúšobné zariadenie čs. armády bolo vytvorené na základe rozhodnutia 139. zasadania kolégia MNO 4. júla 1977 – J. V.

riadených striel, realizovaných už v období rokov 1969 – 1972.²⁵ Z hľadiska začlenenia strelnice do štruktúry výskumných a skúšobných ústavov čs. armády bola táto postupne súčasťou Výskumného a skúšobného strediska 010 Praha, Výskumného a skúšobného strediska 011 Slavičín, Hlavnej technickej správy MNO (Správa technického rozvoja) a Výskumného ústavu pozemného vojska 010 Vyškov.²⁶

Pôsobnosť strelnice sa už pred vytvorením Výskumného technického a skúšobného ústavu (VTSÚ) realizovala na základe konkrétne vymedzených činností, zakotvených v jej štatúte; išlo najmä o zabezpečenie výskumných, vývojových a ostatných streleckých skúšok zbraní a munície, ako aj ďalších špecializovaných skúšok vojenského materiálu.²⁷ Charakteru uvedených úloh zodpovedala aj štruktúra Pokusnej delostreleckej strelnice. Na prelome 80. a 90. rokov ju tvorili dve základné skupiny organizačných prvkov, t. j. prevádzkový priestor s piatimi stanovišťami (Veľká strelnica, Malá strelnica, Pancierová strelnica, Polygón protitankových riadených striel a Strelisko Grad) a priestor na uskutočňovanie terčových streľieb všetkých kalibrov.²⁸

Dňa 1. augusta 1994 vznikol na už skôr vytvorenej báze samostatný Vojenský technický a skúšobný ústav Záhorie, ktorý je jedným z pracovísk vedeckovýskumnej základne Armády Slovenskej republiky. Základným poslaním ústavu sa stalo riadenie výskumu a vývoja v odboroch jeho pôsobnosti, overovanie a posudzovanie plnenia požadovaných technických parametrov, ako aj posudzovanie vhodnosti navrhnutého konštrukčného riešenia a funkčnej spôsobilosti v etape výroby a preberania techniky do majetku vojenskej správy. V rámci stanovených odborov mu tiež vyplynula povinnosť zabezpečovať kontrolu kvality používanej, uskladňovanej alebo opravovanej výzbroje vojenskej techniky a materiálu a vykonávanie skúšobnej činnosti podľa objednávok vývojových a výrobných organizácií.²⁹

Vojenský výcvikový priestor Záhorie – VTSÚ predstavuje ako celok špeciálne pracovisko ASR, v ktorom sú zamestnaní zväčša občianski zamestnanci – špecialisti v jednotlivých odboroch. Okrem jeho skúšobných pracovísk a zariadení je tu vytvorená aj tylová časť priestoru, ktorá zahŕňa veliteľskú budovu, sociálnu budovu pre zamestnancov strelníc, závodnú kuchyňu a ošetrovňu. K dispozícii je aj prechodné ubytovanie (160 lôžok).³⁰

Súčasťou vojenského výcvikového priestoru Záhorie je, ako sme už uviedli, aj strelnica na ostrú streľbu delostrelectva. Územne zaberá kataster obcí Bílkove Humence, Cerová – Lieskové, Hlboké a Prievaly. V súčasnosti je to najmä prípravná delostrelecká strelnica s polygónom pre streľbu delostrelectva z odkrytých a zakrytých palebných postavení (priama a nepriama streľba), pechotná strelnica a hádzalisko ručných granátov, chemické cvičisko s ohňovou dráhou a technické cvičisko. K prvkom tejto strelnice patria aj muničné sklady a ubytovacie kapacity.³¹

²⁵VA ASR Trnava, fond 1038, čj. 005505, 1976, kartón č. 1 – Doklad náčelníka PDS Záhorie veliteľovi delostrelectva čs. armády o súčasnom stave PDS. VA ASR Trnava, fond 06401, 06600, č. j. 001583, 1990, kartón č. 33 – Štatút Výskumného ústavu pozemného vojska 010 – PDS. Kronika vojenského útvaru 7350 Záhorie, s. 40 – 41.

²⁶VA ASR Trnava, fond 1038, čj. 05382, 1963, kartón č. 1 – Zápis o odovzdaní PDS z podriadenosti Výskumného a skúšobného strediska 010 – Praha do podriadenosti Výskumného a skúšobného strediska 011 Slavičín. VA ASR Trnava, fond 1038, čj. 01479/79 z 22. 5. 1976, kartón č. 16 – Prevzatie PDS Záhorie do podriadenosti Hlavnej technickej správy MNO (HTS MNO) a nariadenia NGŠ ČSĽA čj. 0990-13/75 a vedeckej rady náčelníka Hlavnej technickej správy VR NHTS/Z MNO – zástupcu ministra národnej obrany č. 01/76. VA ASR Trnava, fond 06401, 06600, čj. 04001/1992, kartón č. 33 – Podpisový vzor vojenského útvaru 010/05 na rok 1992.

²⁷VA ASR Trnava, fond 06401, 06600, čj. 001583/1990, kartón č. 33 – Štatút Výskumného ústavu pozemného vojska 010/05 – Pokusná delostrelecká strelnica.

²⁸Kronika vojenského útvaru 7350 Záhorie, s. 52.

²⁹VTSÚ Záhorie, propagačný materiál, s. 3, 5, 7.

³⁰Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 4.

³¹SNA Bratislava, fond PV – adm., obd. 1951-I/1, fasc. 045.9./1951, kartón č. 678 – Prispôsobenie okresných a krajských hraníc vojenským újazdom.

Vojenský výcvikový priestor Kuchyňa je z VVP Vojenského obvodu Záhorie čo do rozsahu najväčší – 15 723 ha, z čoho na výcvikové zariadenia pripadá 1 461 ha a 14 262 ha sa využíva na hospodársku činnosť.³²

Vznik výcvikového priestoru je spojený s dvadsiatimi rokmi 20. storočia. Ako prvé bolo v roku 1923 v okolí Malaciek vybudované letecké cvičisko, neskôr nazývané letecká strelnica.³³ Vojenský výcvikový priestor Kuchyňa vznikol o rok neskôr – v roku 1924,³⁴ a rozšíril sa po vybudovaní vojenského letiska, ktorého vznik je datovaný rozlične. Zväčša sa uvádza rok 1926, existujú však aj určité náznaky, že to bolo až po tomto roku.³⁵ V roku 1930 sa z letiska a leteckej strelnice vytvoril záložný výcvikový tábor československého vojenského letectva, ktorý od marca 1939 patril 3. leteckému pluku M. R. Štefánika. Počas rokov 1939 – 1945 letisko a leteckú strelnicu využívala nemecká Luftwaffe na základe nájomnej zmluvy z roku 1941.³⁶

Po skončení druhej svetovej vojny začalo letisko a leteckú strelnicu opäť využívať československé vojenské letectvo. Stalo sa tak nariadením vlády ČSR z 15. júna 1950, na základe ktorého sa obnovila činnosť výcvikového priestoru.³⁷ Kvalitatívny posun v charaktere a vývoji vojenského výcvikového priestoru predstavovalo zlúčenie leteckej strelnice, práporu pozemného zabezpečenia a tylovej zálohy lietadiel v septembri 1963, čo predstavovalo základ na vytvorenie Výcvikovej základne letectva. Tento organizačný celok potom vyvíjal činnosť až do roku 1992. V nasledujúcom roku, po rozpade čs. federácie a vzniku suverénnej Slovenskej republiky a jej armády, sa vytvorila 33. letecká základňa letectva ASR,³⁸ ktorá je aj prevádzkovateľom vojenského výcvikového priestoru Kuchyňa.

Štruktúra súčasného vojenského výcvikového priestoru zahŕňa letisko, leteckú strelnicu (cieľová plocha A a B) a celý vzdušný priestor VVP Kuchyňa a VVP Záhorie.³⁹

Vojenský výcvikový priestor Turecký vrch tvorí samostatné územie Vojenského obvodu Záhorie, ktoré je oddelené od ostatných výcvikových priestorov obvodu. Priestor bol vytvorený z časti pozemkov a lesov obcí Pernek, Jabloňové a Borinka. Jeho celková rozloha predstavuje 2 010 ha, z čoho sa vojensky využíva 406 ha, na hospodársku činnosť pripadá 1 604 ha.⁴⁰

Napriek svojej veľkej rozlohe umožňuje vojenský výcvikový priestor pomerne širokú škálu foriem výcviku vojsk. Patrí k nim výcvik na bojovej dráhe jednotlivca, poľný výcvik vyvážaných jednotiek a útvarov, taktické cvičenia do stupňa čata a s obmedzením aj rota, výcvik vo vedení bojových vozidiel, špeciálny výcvik jednotiek a útvarov pozemného vojska, výcvik v streľbe z ručných zbraní a v hádzaní ostrých ručných granátov, ostrom mínovaní, trhaní a likvidácii výbušnín.⁴¹ Na plnenie uvedených úloh je určená tanková prípravná strelnica, strelnica bojových vozidiel pechoty (BVP), pechotná strelnica druhov vojsk, cvičisko vo-

³²Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 5. Informácia prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Záhorie (ústna). Kronika vojenského útvaru 7350 Záhorie, s. 7.

³³VTSÚ Záhorie, propagačný materiál, s. 2. Informačný materiál 33. leteckej základne Malacky, s. 1.

³⁴Tamže.

³⁵Kronika obce Kuchyňa. Údaj z databanky 33. leteckej základne Malacky.

³⁶VHA Trnava, Vecný register MNO 1940-dôv., č. 61 – Nájomná zmluva o výcvikovej strelnici a cvičisku v okolí Malaciek. Údaj z databanky 33. leteckej základne Malacky. Informačný materiál 33. leteckej základne Malacky, s. 1.

Poznámka: Zmluva bola podpísaná medzi MNO SR a Nemeckou vzdušnou zbraňou 21. januára 1941 s platnosťou od 1. apríla 1939 počínajúc – J. V.

³⁷Uznesenie vlády ČSR z 15. júna 1950 č. 161/4-9/6-1950-I/2. Údaj z databanky 33. leteckej základne Malacky. Informačný materiál 33. leteckej základne Malacky, s. 1.

³⁸Údaj z databanky 33. leteckej základne Malacky. Informačný materiál 33. leteckej základne Malacky, s. 2.

³⁹Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP, GŠ ASR, s. 5.

⁴⁰Informácia prednostu vojenského úradu Vojenského obvodu Záhorie (ústna). Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 16.

Poznámka: ● Výstavba objektov vo výcvikovom priestore prebiehala v rokoch 1929-1931 a postupne sa doplňovala až do roku 1939. Od tohto roku až do roku 1945 využíval priestor Wehrmacht – J. V.

● Hranice výcvikového priestoru sa vytýčili na základe uznesenia vlády č. 161/49/6-1952-I/2 z 15. 6. 1950

⁴¹Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 16.

denia bojových vozidiel, ženíjné cvičisko, cvičisko ostrého trhanía a mívovania, malé chemické cvičisko a bojová dráha jednotlivca.⁴²

Ubytovanie vojsk vyvedených do tohto výcvikového priestoru sa zabezpečuje v objektoch kasární s kapacitou 360 osôb. Profesionálni vojaci môžu byť ubytovaní v ubytovni pre 20 osôb. V kasárenskom areáli je tiež veliteľstvo výcvikového priestoru, garáže, dielne a prístrešky pre bojovú techniku. Súčasťou tylového priestoru je aj kuchynský blok a ďalšie prvky tylového zabezpečenia.⁴³

2. VOJENSKÝ OBVOD LEŠŤ

Vojenský obvod vznikol na teritóriu bývalého vojenského výcvikového tábora (VVT) Lešť a ako celok bol začlenený do okresu Krupina. Neskôr, v zmysle zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky a nariadenia jej vlády č. 258/1996, bol obvod začlenený do okresu Zvolen v rámci Banskobystrického kraja.⁴⁴ Vytvorenie vojenského obvodu s celkovou rozlohou 14 577 ha vyžadovalo vysídlenie celej obce Lešť a Turie Pole a čiastočne aj obce Horný Dačov Lom, Dolný Dačov Lom, Pliešovce, Senohrad, Horné Strháre, Suché Brezovo a Veľký Lom, ktoré patrili do okresu Modrý Kameň a Krupina.⁴⁵ Vysídlenie týchto obcí či ich častí sa uskutočnilo podľa smernice ministerstva národnej obrany (č. j. 4777/IV/4 odd. – dôv. 1950) k vysídleniu z vojenského obvodu a spôsobe preplácania náhrad a malo sa skončiť do konca roka 1950.⁴⁶ V skutočnosti, ako to vyplýva zo záverečnej správy presídľovacej skupiny veliteľstva 2. vojenského okruhu, však skončilo až v polovici mája 1951.⁴⁷ V dôsledku úplného vysídlenia obyvateľstva zanikli dňom 30. apríla 1951 obce Lešť a Turie Pole.⁴⁸ Vytvorením Vojenského obvodu LEŠŤ sa jeho podstatnou súčasťou stal vojenský výcvikový priestor Lešť.

Vojenský výcvikový priestor Lešť sa rozprestiera na juhu okresu Zvolen a má výmeru 6958 ha. Zostatok z celkovej rozlohy obvodu tvorí orná pôda, lúky, pasienky, lesné pozemky (asi 40 % rozlohy), vodné a ostatné plochy, na ktorých je vykonávaná poľnohospodárska a lesná hospodárska činnosť a výroba. Územie priestoru je súčasťou pohoria Javorie a Krupinská planina.⁴⁹

⁴²Tamže, s. 17 a 18. Informačný materiál veliteľa VVP Turecký Vrch, s. 1.

⁴³Tamže.

⁴⁴SNA Bratislava, fond PV – adm.1950, fasc. II/1-286, kartón č. 496 – Spis ministerstva vnútra (Zn. 286/2-23/9-1949-I/3) z 29. septembra 1949 Úradu predsedníctva vlády. SNA Bratislava, fond PV – adm. 1951-I/1, fasc. 045.9./1951, kartón č. 678 – Vytvorenie vojenských újazdov – príslušnosť k okresom a krajom. SNA Bratislava, fond PV – adm. 1951-I/1, fasc. 045.9./1951, kartón č. 678 – Vytvorenie vojenských újazdov – príslušnosť k okresom a krajom. SNA Bratislava, fond PV – adm., obd. 1951/1, fasc. 045.9./1951, kartón č. 678 – Prispôbenie okresných a krajských hraníc vojenským újazdom. Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 6. Informácie Odd. ŠS – Odb. VŠS ÚMO SR, s. 2.

Poznámka: Vytvorenie Vojenského obvodu LEŠŤ vychádzalo okrem zákona č. 169/1949 Zb. aj z uznesenia vlády ČSR z 18. októbra 1949 a 6. júna 1950 – J. V.

⁴⁵SNA Bratislava, fond PPR – B, fasc. 639/51-dôv., kartón 2047 – Zápis z rokovania o vytvorení vojenského obvodu Lešť zo 7. apríla 1949. SNA Bratislava, fond PV – adm., obd. 1951-I/1, fasc. 054.9./51, kartón č. 678 – Prispôbenie okresných a krajských hraníc vojenskému újazdu. Informácie prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Lešť, s. 2. Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 6.

Poznámka: Správa zmiešanej presídľovacej komisie v Lešti o priebehu vysídlenia Vojenského obvodu Lešť uvádza, že obvod zaberá úplne obce Lešť a Turie Pole, Pliešovské Lazy, Senohradské Lazy, Dačovlomske Lazy a Riečky – J. V.

⁴⁶SNA Bratislava, fond PV – sekr., 1951, kartón č. 213 – Správa zmiešanej presídľovacej komisie v Lešti o vysídlení vojenského obvodu k 10. aprílu 1951. Presídľovacia skupina veliteľstva 2. vojenského okruhu, čj. 083/OS, 1951 – Vysídlenie vojenského obvodu Lešť – Záverečná správa.

⁴⁷Tamže. *Poznámka:* Väčšina vystaňovaných rodín sa usadila v okresoch vtedajšieho Stredoslovenského kraja, ostatné do ďalších dvoch krajov na Slovensku, osobitne do Západoslovenského kraja – J. V.

⁴⁸SNA Bratislava, fond PV – adm. 1951-I/1, fasc. 045.9./1951, kartón č. 678 – Zánik obce Lešť.

⁴⁹Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 6 – 7. Informácie veliteľa VVP Lešť, s. 2.

Priestor Lešť začala československá armáda využívať už roku 1924, respektíve 1923 na výcvik vojsk, osobitne ako vojenskú delostreleckú strelnicu. Vzhľadom na to, že strelnica nebola vo vlastníctve vojenskej správy, musela armáda obyvateľom a vlastníkom nehnuteľností hradiť škody, ktoré spôsobila strel'ba. Hromadný výcvik vojsk a strel'ba sa v tomto priestore začali realizovať roku 1932.⁵⁰ Strelnica však vzhľadom na svoju rozlohu prestala postupne zodpovedať parametrom delostreleckej techniky a potrebám vzájomnej súčinnosti vojsk, preto začala vojenská správa už roku 1937 rokovania o výkupe pozemkov strelnice. Tie sa však vzhľadom na vývoj vnútornej a medzinárodnej situácie neskončili.⁵¹

Vhodný čas na vyriešenie technických parametrov strelnice nastal v roku 1945, osobitne po vydaní nariadenia Slovenskej národnej rady č. 104/1945 o uskutočnení konfiškácie majetku nepriateľov štátu a revízie prvej pozemkovej reformy.⁵² Aktuálnym v tom čase bolo nielen rozšírenie strelnice, ale aj vytvorenie vojenského výcvikového tábora. Zástupcovia vojenskej správy argumentovali tým, že VVT Oremov Laz sa má vytvoriť nielen vzhľadom na rastúce požiadavky na poľný výcvik vojsk, ale aj v súvislosti so zaistením južného pohraničia Slovenska. Tábor sa totiž nachádza na dôležitom operačnom smere Balažské Ďarmoty – Zvolen – Banská Bystrica.⁵³ Operácie vojsk Wehrmachtu proti Slovenskému národnému povstaniu z juhu potvrdili dôležitosť tohto smeru.

Završením úsilia o rozšírenie strelnice a vytvorenie VVT bolo uznesenie Zboru povereníkov z 27. januára 1948. Zbor ním vyslovil súhlas nielen s rozšírením pôvodnej delostreleckej strelnice, ale aj s vytvorením VVT Oremov Laz a s vysídlením obyvateľstva.⁵⁴ Na základe tohto uznesenia, ako aj ustanovenia § 35 a 37 zákona č. 131/1936 Zb. o obrane štátu, žiadalo MNO povereníctvo vnútra, aby bol VVT Oremov Laz vyhlásený za priestor dôležitý pre obranu štátu. Túto požiadavku realizoval svojim uznesením okresný národný výbor – okresná správna komisia vo Zvolene, Modrom Kameni a Krupine.⁵⁵ VVT bol potom odovzdaný vojenskej správe. V máji 1948 bola určená severná, východná, južná a západná hranica tábora a jeho zaradenie do okresu Modrý Kameň, Krupina a Zvolen.⁵⁶ V tejto podobe sa tiež v roku 1950 stal

⁵⁰SNA Bratislava, fond PV – sekret., 1947, fasc. 2364/47, kartón č. 84 – Strelnica v priestore Lešť. Informácie veliteľa VVP Lešť, s. 1.

Poznámka: ● Obyvateľstvo bolo počas strelieb z priestoru strelnice vystaňované – J. V.

● V roku 1926 začala malá výstavba budov s výmurovkou medzi drevenú konštrukciu – J. V.

⁵¹SNA Bratislava, fond PV-sekret., 1947, fasc. 2364/47, kartón č. 84 – Strelnica v priestore Lešť

Poznámka: Vecný register MNO, obyč. č. 190237 a 152776 obsahuje záznam o žiadosti poľských zajatcov o ich prepustenie. Z uvedeného vyplýva, že v priestore výcvikového tábora Lešť bol po poľskom ťažení slovenskej armády v roku 1939 vytvorený zajatecký tábor. Dokumenty o jeho vytvorení nie sú však k dispozícii. Existenciu tábora ale jednoznačne potvrdzuje dokument čj. 152354/11-5-dôv. z 21. februára 1940, ktorým ministerstvo národnej obrany nariadilo zrušenie zajateckého tábora a prepustenie všetkých zajatcov a utečencov poľskej armády, ako aj dokument čj. 152766-dôv./1940, ktorý obsahuje zoznam prepustených poľských zajatcov a utečencov – J. V.

⁵²SNA Bratislava, fond PV – sekret., 1947, fasc. 2364/47, kart. č. 84 – Strelnica v priestore Lešť.

⁵³SNA Bratislava, fond PV – sekret., fasc. 2364/47, kartón č. 84 – Zápisnica zo zasadania pracovnej skupiny pre pozemkovú reformu vo Zvolene – 10. október 1947.

Poznámka: VVT Oremov Laz dostal meno po jednom z vlastníkov pozemkov v tomto priestore – J. V.

⁵⁴SNA Bratislava, fond PV – adm., 1948, fasc. 10076/48, kart. č. 469 – Rozšírenie VVT Oremov Laz. SNA Bratislava, fond PPPR B, 1951 dôv., kartón č. 2047 – Uznesenie Zboru povereníkov o vysídlení VVT Lešť. VHA Trnava, fond VO – 4., čj. 267465 (1. odd., 1948, kart. č. 40, sl. 9 – Rozšírenie VVT Oremov Laz na Lešte.

⁵⁵SNA Bratislava, fond PV – bezp., 1948, fasc. 10076/48, kartón č. 469. Vyhlásenie VVT Oremov Laz za priestor dôležitý pre obranu štátu. VHA Praha, fond MNO, čj. 4702-dův.IV/4 odd. 1948, 23. srpen 1948 – VVT Oremov Laz u Leště – prohlášení prostoru za místo důležité pro obranu štátu. Dočasná okresná správna komisia (OSK) v Krupine č. 511/1948 prez. 22. apríla 1948 – VVT Orem Laz z Lešti – jeho prehlásenie za priestor dôležitý pre obranu štátu... – Upovedomenie. Okresný národný výbor – OSK vo Zvolene, č. 236/1948 prez., 28. apríla 1948 – Vojenský výcvikový tábor, Orem Laz... prehlásenie za priestor dôležitý pre obranu štátu – Výmer. Dočasná OSK v Modrom Kameni, č. 307/1948 prez., 3. mája 1948 – VVT Oremov Laz z Lešti, prehlásenie za priestor dôležitý pre obranu štátu – Výmer.

⁵⁶SNA Bratislava, fond PV – NV, 1948, fasc. II/4-12298/48, kartón č. 1121 – Určenie hraníc VVT Lešť (Zápisnica z 22. mája 1948 o definitívnom stanovení hraníc VVT Lešť). SNA Bratislava, fond PV – bezp., 1948, fasc. 10076/48, kartón č. 469 – Vyhlásenie VVT Oremov Laz za priestor dôležitý pre obranu štátu.

súčasťou vytvoreného Vojenského obvodu LEŠŤ. V jeho rámci prešiel postupne výcvikový priestor radom kvantitatívnych, najmä však kvalitatívnych zmien, pri ktorých sa riešila najmä výstavba infraštruktúry, s dôrazom na výcvikové zariadenia pre poľný výcvik vojsk československej armády.

Vojenský výcvikový priestor Lešť poskytuje pomerne širokú škálu možností na poľný výcvik vojsk. Prioritne je určený na ostré strelby zo všetkých ručných zbraní, z tankov, bojových vozidiel pechoty, obrnených transportérov, strelieb delostrelectva, z palubných zbraní lietadiel a vrtuľníkov, ako aj na bombardovanie cvičnými bombami. Dôležité miesto v rámci týchto priorit majú taktické cvičenia s bojovou strelbou a súčinnosťné cvičenia príslušných druhov vojsk. Priestor tiež umožňuje výcvik vo vedení tankov a obrnenej techniky vôbec. Okrem poľnej prípravy vojsk je určený aj na bojovú prípravu žiakov vojenských škôl.⁵⁷

Na plnenie uvedených úloh má vojenský výcvikový priestor Lešť celý rad výcvikových zariadení. K nim patrí tanková strelnica, delostrelecká strelnica, vševojsková strelnica, protitanková strelnica, cvičisko pre boj v horách, cvičisko vedenia bojových vozidiel, vodné cvičisko a cvičisko ostrého trhanía a mínovania.⁵⁸ Od deväťdesiatych rokov sa vojenský výcvikový priestor zapojil aj do významných medzinárodných vojenských aktivít. K nim patrí príprava 3 500 príslušníkov UNPROFOR-u z Pakistanu a Bangladéša (1994 – 1995) a spoločné cvičenia v rámci „Partnerstva za mier“ či ďalšie, napríklad cvičenie ROZHODNOSTĚ (1995), COOPERATIVE DRAGOON (1996), COOPERATIVE KEY (1997) a COOPERATIVE CHANGE (1998). Každoročne na tomto teritóriu prebiehali aj spoločné cvičenia malých jednotiek armád Českej republiky, Spolkovej republiky Nemecko, Slovenskej republiky a armád ďalších krajín. V roku 1998 sa vo výcvikovom priestore cvičili aj príslušníci ozbrojených síl Francúzskej republiky.⁵⁹

Dôležitú súčasť výcvikového priestoru, ktorá sa spolupodieľa na plnení jeho hlavného poslania, predstavuje infraštruktúra – ubytovanie a stravovanie vyvedených vojsk. Patrí k nej zrubový tábor Slávia s kapacitou pre 600 ľudí, zrubový tábor Riečky s kapacitou pre 600 ľudí, ubytovací blok Bročkov prameň s kapacitou 300 ľudí, ubytovací blok 300 s kapacitou 300 ľudí – všetky s kuchynsko-jedáľenským blokom. Napokon je tu ubytovací objekt Vododrom s možnosťou ubytovať 70 osôb. Súčasťou uvedených zariadení sú aj poľné parky, odstavné plochy a pracoviská na ošetrovanie bojovej techniky.⁶⁰

K infraštruktúre výcvikového priestoru patrí aj ubytovacie zariadenie vojenského útvaru 4558 Lešť. Tvorí ho kasárenský areál Zábava určená na ubytovanie zabezpečovacej rotý VVP, vojakov z povolania, ako aj skladové priestory, stály park techniky a dielne. Súčasťou ubytovacieho zariadenia útvaru sú aj apartmány na ubytovanie kontrolných skupín alebo návštev a budova veliteľstva VVP – Zábava.⁶¹

Medzi ostatné zariadenia infraštruktúry výcvikového priestoru patria objekty, ktoré boli „dočasne“ užívané vojskami bývalej Sovietskej armády, najmä hlavný tábor Oremov Laz s celým ubytovacím a tylovým vybavením. V súčasnosti je areál v nevyhovujúcom stave a nevyužíva sa na potreby Armády Slovenskej republiky (ASR). Medzi uvedené objekty patria aj kasárne Riečky, v ktorých sú teraz sklady ASR.⁶²

Vojenský výcvikový priestor Lešť plnil od začiatku deväťdesiatych rokov aj špeciálnu úlohu. Na základe nariadenia náčelníka Generálneho štábu československej armády sa totiž na jeho teritóriu vytvorila základňa na preberanie, sústredenie, ošetrovanie a stráženie výzbroje a techniky, ktorá bola určená na predaj alebo likvidáciu. Činnosť základne sa skončila podľa

⁵⁷Informácia veliteľa VVP Lešť, s. 2 a 3.

⁵⁸Tamže. Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 8-10.

⁵⁹Informácie veliteľa VVP Lešť, s. 3.

⁶⁰Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 11.

⁶¹Tamže.

⁶²Tamže, s. 12.

rozhodnutia náčelníka GŠ ASR 1. novembra 1995.⁶³ V rámci tohto priestoru je tiež dislokovaný Ústav špeciálneho zdravotníctva a výcviku (ÚŠZV) Ministerstva obrany SR (MO SR), ktorý začal svoju činnosť 1. januára 1997. Jeho vytvorenie podmienili najmä zvyšujúce sa požiadavky na kvalitu výberu, výcviku a prípravy príslušníkov ozbrojených síl. Hlavnými úlohami ÚŠZV je preto sledovanie a výskum v oblasti fyziológie a patofyziológie extrémnej telesnej záťaže, výber uchádzačov do vybraných druhov vojsk, ich výcvik, regenerácia síl a rehabilitácia. Pri plnení týchto úloh spolupracujú telovýchovní lekári, špičkoví inštruktori, tréneri, ako aj odborníci na regeneráciu a rehabilitáciu. Uvedeným skutočnostiam zodpovedá aj štruktúra ústavu; tvorí ju oddelenie výcviku, oddelenie zdravotníckej starostlivosti a oddelenie logistiky.⁶⁴

3. VOJENSKÝ OBVOD JAVORINA

Bezprostredným impulzom na vznik Vojenského obvodu Javorina bolo uznesenie vlády ČSR z 5. februára 1952. Tento vojenský obvod v Košickom kraji zahŕňa celé územie obce Blažov v okrese Sabinov, obce Ruskinovce, Ľubické Kúpele v okrese Kežmarok a Dvorce v okrese Levoča. Ďalej sú to časti katastrálneho územia obcí Tichý Potok, Poloma, Krásna Lúka a Bajerovce v okrese Sabinov, Šambron, Jakubany, Kolačkov, Lomnička a Podolinec v okrese Stará Ľubovňa, Holumnica, Jurské, Stotince, Majerka, Ľubica a Tvarožná v okrese Kežmarok, Levoča, Závada – Hradisko, Torysky a Nižné Repaše v okrese Levoča. Celková rozloha územia obvodu predstavuje 31 450 ha.⁶⁵ Vytvorením tohto obvodu sa realizovala aj požiadavka MNO na rozšírenie existujúcich a vytváranie nových vojenských obvodov na teritóriu Slovenska.⁶⁶

Uznesením z 5. februára 1952 prijala vláda ČSR aj opatrenia, ktoré súviseli s vysťahovaním obyvateľstva z územia vytváraného vojenského obvodu a riešili náhrady za zoštatnený majetok, ubytovanie rodín a zamestnanie obyvateľov vysťahovaných obcí či ich častí.⁶⁷ Realizáciu týchto opatrení obsiahla smernica ministerstva vnútra, ktorá ďalej obsahovala úlohy spojené s vytvorením zmiešaných vysídľovacích komisií a s ich činnosťou vo vzťahu k vysídľovaniu.⁶⁸ MNO potom túto smernicu ministerstva vnútra odstúpilo zmiešaným presídľovacím komisiám. Tie zároveň upozornilo na nevyhnutnosť, zahrnúť do dohôd s vysídľencami všetky zoštatnené nehnuteľnosti vlastníkov a vyrovať všetky ich opodstatnené nároky voči vojenskej správe.⁶⁹ Napriek tomu sa tieto pokyny plnili nedôsledne, čím bol vytvorený základ pre neskoršiu nespokojnosť vysídľencov.

Na nedostatky v náhradnom konaní, najmä pokiaľ išlo o vyplácanie náhrad a tvrdosť smernice pri ich vyúčtovaní, reagovalo ministerstvo vnútra na začiatku mája 1952 vydaním dodatku k svojej smernici. V uvedenom duchu boli aj pokyny MNO na pokračovanie náhradového konania v obvode Javorina.⁷⁰ Napriek uvedeným skutočnostiam vojenská správa vysídľencom nevy-

⁶³VA ASR Trnava, fond 01050, čj. 027//13-16, 25. 2. 1991, kartón č. 12 – Nariadenie veliteľa Východného vojenského okruhu (VVO) k vytvoreniu základne pre sústredenie výzbroje a techniky. VA ASR Trnava, fond 01050, kartón č. 12 – Nariadenie náčelníka GŠ ASR č. 2, čj. 0012901/12-OMS ŠOP – 2. júna 1995.

⁶⁴Ústav špeciálneho zdravotníctva a výcviku MO SR Lešť. In: Apológia, ročník VI., december 1998, s. 4.

⁶⁵VHA Praha, MNO/HSS, čj. 00257, 25. února 1952 – Vojenské újezdy – rozšíření a zřízení – vládní usnesení – informace pro Velitelství protiletadlové obrany státního území (PLOSÚ). Ministerstvo vnitra, zn. II/2-100 taj., 20. 3. 1952 – Vojenské újezdy – pokyny pro vysídlení obyvatelstva a pro stanovení a vyúčtování náhrad... – Informácia pre krajský národný výbor. Úradný vestník zo dňa 3. septembra 1953, čiastka 111, s. 1279. Informácia prednostu Vojenského obvodu Javorina (ústna).

⁶⁶VHA Praha, fond MNO/HSS, čj. 00227, 25. února 1952 – Vojenské újezdy – rozšíření a zřízení – vládní usnesení.

⁶⁷Tamže.

⁶⁸Ministerstvo vnitra, zn. II/2-100 taj. 1952 – 20. března 1952 – Krajský národní výbor – k rukám předsedy. VHA Praha, fond MNO/HSS, čj. 0870, 29. března 1952 – Vojenské újezdy – pokyny pro vysídlení obyvatelstva a pro stanovení náhrad za zestátněný nemovitý majetek.

⁶⁹Tamže.

⁷⁰VHA Praha, fond MNO/NPP-odd. práv. pom. a voj. újezdů, čj. 01099/NPP, 3. října, 1953 – Vojenský újezd Javorina – pokyny pro pokračování v náhradovém řízení. Ministerstvo vnitra, zn. II/2-235 taj. 5. května 1952 – Vojenské újezdy – pokyny pro vysídlení obyvatelstva a pro stanovení a vyúčtování náhrad za zestátněný majetek. Dodatek.

platila žiadnu finančnú náhradu. A navyše, nedostali ani materiálne prostriedky na opravu pridelených domov – konfiškátov, ktoré boli v neobývateľnom stave. Očakávaná nespĺnili ani miestne orgány štátnej správy v obciach, do ktorých boli občania obvodu presídlení, pretože nevychádzali pri riešení rôznych žiadostí, prípadne aj sťažností presídlencom v ústrety. Prejavom všeobecnej nespokojnosti vysídlencom s uvedenou situáciou bol potom návrat 210 rodín na jeseň 1953 do vysídlených obcí Blažov, Ľubické Kúpele, Dvorce a Ruskinovce.⁷¹

Riešením vzniknutej situácie sa pre nedôslednosť kompetentných orgánov štátnej správy musela zaoberať Slovenská národná rada, vrátane jej predsedníctva a vláda Československej republiky.⁷² Vláda na vzniknutú situáciu reagovala uznesením z 22. decembra 1953, ktorým vymenovala vládneho zmocnenca a vytvorila vládnu komisiu na usporiadanie pomerov v tomto vojenskom obvode. Tá, v spolupráci s komisiou Krajského národného výboru v Košiciach (KNV) a po rade rokovaní s vysídlencami, dosiahla dohodu o riešení problémov. Priestor sa tak 1. júna 1955 znova uvoľnil a bol odovzdaný vojenskej správe.⁷³

Súbežne s riešením problému vysídlencom z uvedených obcí sa riešila aj požiadavka MNO na rozšírenie Vojenského obvodu Javorina a to v oblasti obce Levoča – Levočská Dolina (okres Levoča) a obce Ľubica (okres Kežmarok). Rady miestnych a okresných národných výborov uvedených obcí a okresov s touto požiadavkou súhlasili. Na tomto základe Krajský národný výbor v Košiciach 26. júla 1954 vyslovil súhlas s rozšírením obvodu Javorina o časť pozemkov katastrálneho územia obce Levoča – Levočská Dolina a Ľubica.⁷⁴

Rok 1955 bol v znamení ďalšieho rozšírenia vojenského obvodu Javorina. Išlo o časť obce Hradisko, Torisky a Majerka v Košickom kraji a časť obce Jakubany, Kolačkov, Tichý Potok a Poloma v Prešovskom kraji. Všetky tieto obce boli na okraji obvodu. Riešenie tohto problému SNR delegovala na KNV Košice a Prešov. SNR zároveň odporučila, aby z politického a hospodárskeho hľadiska nevysídľovali časti uvedených obcí, ale obce ako celok. V tomto zmysle potom spomenuté obyvateľstvo vysídliť do vymedzených obcí v rámci okresov oboch krajov.⁷⁵

Vojenský výcvikový priestor Kežmarok (Zaľubica) je súčasťou Levočského pohoria a rozlohou je totožný s územím vojenského obvodu. To znamená, že jeho celková rozloha je takmer 31 450 ha, z čoho je vojensky využívané viac ako 1 128 ha; ostatná plocha sa využíva v rámci poľnohospodárskej a lesnej výroby.⁷⁶

Výcvikový priestor je určený na výcvik vojsk v poľných podmienkach, bojové streľby, taktické cvičenia jednotiek a útvarov vojsk protivzdušnej obrany (PVO), výcvik v streľbe z tankových zbraní a na plnenie výskumných a overovacích skúšok zbraní.⁷⁷ V januári 1979 boli výcvikové zariadenia VVP Kežmarok – podľa nariadenia veliteľa Východného vojenského okruhu – odovzdané do podriadenosti 60. tankového pluku.⁷⁸

⁷¹VHA Praha, fond MNO/Operační správa (OS), čj. 254, 1955 – Spis MNO/OS pre Krajský národný výbor Košice.

⁷²SNA Bratislava, fond PV – adm., fasc. I-134-3/2-54, kartón č. 1116 – Riešenie a posudzovanie vysídlenia.

⁷³SNA Bratislava, fond PV – adm., fasc. NV-89/55, NV-00154/55, NV-01834/55, NV 01256/55 a NV 0217/55, kartón č. 1119 – Zpráva vládného zmocnenca o plnení vládných usnesení o vojenskom újezdu Javorina. MNO/OS, čj. 254, 1955 – Spis MNO/OS pre Krajský národný výbor v Košiciach.

⁷⁴Krajský národný výbor v Košiciach, zn. Vnúť.-045-22-7-1954-Rozšírenie územia Vojenského obvodu Javorina. Obvodný úrad Vojenského obvodu Javorina, čj. 0250-DS, 27. júla 1954.

⁷⁵SNA Bratislava, fond PV – adm., 1955, fasc. NV-01745/55, kartón č. 1119 – Návrh na presídlenie okrajových obcí Vojenského obvodu Javorina – Košický kraj. SNA Bratislava, fond PV – adm., 1955, fasc. NV-01746/55, kartón č. 1119 – Návrh na presídlenie okrajových obcí Vojenského obvodu Javorina – Prešovský kraj.

⁷⁶VA ASR Trnava, fond 0939, čj. 0583 z 28. novembra 1966, kartón č. 2 – Štatút VVP Kežmarok. Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 13. Informácia prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Javorina (ústna).

⁷⁷Tamže. VA ASR Trnava, fond 0939, čj. 016 145/1968 – Veliteľstvo 7. armády PVOŠ, kartón č. 2.

⁷⁸VA ASR Trnava, fond 0939, čj. 02777, 30. januára 1977, kartón č. 2 – Zápis o odovzdaní výcvikových zariadení z podriadenosti VVP Kežmarok do podriadenosti 60. tp.

Poznámka: Základ pre podriadenie VVP pozemnému vojsku vytvoril už R MNO čs. armády o organizačných a dislokačných zmenách ČSĽA (čj. 001085-13-68), ktorým bol prevedený do podriadenosti Veliteľstva Východného vojenského okruhu – J. V.

Realizáciu úloh bojovej prípravy vojsk v poľných podmienkach umožňuje štruktúra výcvikových zariadení VVP. Tvorí ich protiletadlová strelnica, protitanková strelnica, pechotná strelnica druhov vojsk, tanková strelnica, cvičisko PVO, takticko-prípravné cvičisko, tankostrelecké cvičisko, cvičisko vodenia bojových vozidiel, bojová dráha jednotlivca a infraštruktúra výcvikového priestoru.⁷⁹

Infraštruktúru výcvikového priestoru tvorí tábor Ruskinovce, ktorý má ubytovacie kapacity pre vojakov základnej služby (300 osôb) a vojakov z povolania (60 osôb). K dispozícii sú tiež dve kuchyne. Ubytovanie umožňuje aj zariadenie tankovej strelnice (100 osôb), bytový dom a tylová budova v priestore Dvorce (80 vojakov z povolania) s jedálňou a kuchynkou. A konečne, k dispozícii je aj poľné táborskisko v priestore tylového cvičiska, ktoré má kapacitu 500 osôb.⁸⁰

4. VOJENSKÝ OBVOD VALAŠKOVCE

Legislatívny základ na vytvorenie Vojenského obvodu Valaškovce predstavuje, podobne ako v prípade predchádzajúcich obvodov, zákon NZ ČSR č. 169 /1949 Zb. o vojenských obvodoch. Podľa § 3 uvedeného zákona vláda súčasne rozšírila pôvodne predpokladané územie obvodu o časť katastrálneho územia obcí Porúbka (okres Humenné), Kaluža a Klokočkov (okres Michalovce), Kusín a Jovsa (okres Sobrance) a obvod začlenila do okresu Humenné (Prešovský kraj).⁸¹

Organizačné a administratívne konštituovanie Vojenského obvodu Valaškovce sa skončilo v roku 1953. V zmysle § 1 ods. 3 zákona o vojenských obvodoch prebehlo totiž v auguste 1953 na KNV Prešov komisionálne vytýčenie jeho hraníc. Súčasťou územia obvodu sa tak stala obec Valaškovce a časť katastrálneho územia obcí Kamenica, Kamienka, Poruba pod Vihorlatom, Porúbka, Vinné, Klokočkov, Jovsa, Remetské Hámre, Zemplínske Hámre, Kaluža a Kusín. Rozloha obvodu je približne 12 000 ha, z čoho je vojensky využívané takmer 373 ha. Na zostávajúcej rozlohe obvodu sa realizuje poľnohospodárska a lesná výrobná činnosť.⁸²

Proces etablovania a ďalší vývoj obvodu vo východoslovenskom regióne a medzi vojenskými obvodmi armády sa prerušil v roku 1961. Na základe rozhodnutia námestníka ministra národnej obrany prešli totiž úlohy Vojenského obvodu Valaškovce dňom 1. januára 1962 na spojený obvodný úrad Javorina a Valaškovce so sídlom v Kežmarku, čo trvalo až do roku 1988. Súčasne s tým sa zrušil aj vojenský výcvikový priestor Kamenica nad Cirochou, ktorý ako divízne cvičisko prešiel do podriadenosti veliteľa 18. motostreleckej divízie (msd).⁸³

Ďalšie zmeny v rámci obvodu nastali roku 1970. Súviseli s výstavbou vodnej nádrže Zemplínska Širava, a tým aj s rozvojom priľahlej rekreačnej oblasti. Predmetom záujmu príslušných orgánov štátnej správy a inštitúcií bol najmä severný pobrežný pruh územia. Táto časť Vo-

⁷⁹Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 13 – 15.

⁸⁰Tamže, s. 15.

⁸¹Zákon NZ ČSR č. 169/1949 Zb., diel 1., § 1 – ods. 1. VHA Praha, fond MNO/HSS, čj. 00527, 25. února 1952 – Vojenské újezdy – rozšíření a zřízení – vládní usnesení. VHA Praha, fond MNO/HSS, čj. 00527, 25. února 1952 – Vojenské újezdy – rozšíření a zřízení – vládní usnesení. Informácie odd. ŠS-odb. VŠS ÚMO SR, s. 3. Informácia prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Valaškovce, s. 1.

⁸²VHA Praha, fond MNO/HSS, čj. 00527, 25. února 1952 – Vojenské újezdy – rozšíření a zřízení – vládní usnesení. Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 19. Informácie odd. ŠS-odb. VŠS ÚMO SR, s. 1. Informácia správcu obvodného úradu Vojenského obvodu Valaškovce, s. 1.

⁸³VA ASR Trnava, fond 0938, čj. 05019/62 Kamenica nad Cirochou, kartón č. 1 – Zápis o komisionálnom odovzdaní a prevzatí objektov bývalého VVP Kamenica nad Cirochou. VHA Trnava, fond 0928, kartón č. 1 – Zápis o likvidácii útvaru (čj. 0539/62). VHA Praha, MNO/náměstek ministra (NM) gen. Jan Čábel /Správa bojové přípravy (SBP), čj. 013443 – Rozkaz náměstka ministra národní obrany z 28. listopadu 1961. Velitel'stvo 2. vojenského okruhu (V 2. VO)/ oddelenie bojovej prípravy (OBP), čj. 038236-OBP-VVP Kamenica nad Cirochou zmena štatútu využitia – nariadenie. Informácia správcu obvodného úradu Vojenského okruhu Valaškovce, s. 1.

jenského obvodu Valaškovce (2 450 ha) totiž predstavovala najatraktívnejšiu oblasť na výstavbu rekreačných zariadení. Z toho vyplynula aj požiadavka ONV v Michalovciach na územnú zmenu hraníc vojenského obvodu, obsiahnutá v jeho uznesení zo 7. marca 1969, ktorá bola potom postúpená vláde Slovenskej republiky. Uznesením z 27. apríla 1969 vyjadrila s touto zmenou súhlas aj Rada ONV v Humennom. Vyústením riešenia požiadavky oboch orgánov štátnej správy bola obhliadka navrhovanej demarkácie medzi okresmi Humenné a Michalovce, ktorú 17. júna 1970 uskutočnili zástupcovia ministerstva vnútra a ministerstva národnej obrany. Tí zhodne konštatovali, že územnou zmenou nebudú dotknuté záujmy vojenskej správy, ani majetok, ktorý obhospodaroval národný podnik Vojenské lesy a majetky Kamenica nad Cirochou.⁸⁴

Zrušenie vojenského úradu Vojenského obvodu Valaškovce a prechod úloh štátnej správy na spoločný obvodný úrad vyvolalo rad problémov a s nimi súvisiacich nedostatkov. Negatívne sa to napríklad odrážalo na starostlivosti o životné prostredie, nehnuteľnosti, vodu a práva k nim, ako aj na plnení ostatných úloh, ktoré vyplývali zo zákona o vojenských obvodoch.⁸⁵ Na základe iniciatívy a požiadavky Okresného národného výboru v Humennom však došlo v riadení obvodu Valaškovce k náprave. Dňom 1. novembra 1988 sa totiž znova vytvoril jeho obvodný úrad.⁸⁶

Ďalší výrazný zásah do existencie a činnosti Vojenského obvodu Valaškovce predstavovalo uznesenie vlády Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ČSFR) č. 541 z 5. septembra 1991 o zrušení obvodu k 31. decembru 1991. Vzhľadom na odpor Veliteľstva Východného vojenského okruhu sa však termín zániku posunul na 31. december 1992. Napriek tomu odpor proti uvedenému uzneseniu vlády ČSFR pokračoval, a to aj na úrovni vlády SR a príslušných okresných orgánov štátnej správy. V dôsledku toho vláda ČSFR svojím uznesením č. 532 z 30. septembra 1992 rozhodla o zrušení svojho uznesenia č. 541 z 5. septembra 1991 a o zachovaní vojenského obvodu Valaškovce.⁸⁷

Možno konštatovať, že Vojenský obvod Valaškovce patrí k tým vojenským obvodom Armády Slovenskej republiky, ktorých sa azda najväčšmi dotkli rôzne nariadenia, organizačné zmeny, ale aj politické rozhodnutia. Tie podmieňovali nielen štruktúru, ale aj samotnú funkciu a existenciu obvodu.

Vojenský výcvikový priestor Kamenica nad Cirochou tvorí podstatnú časť Vojenského obvodu Valaškovce a jeho vznik je totožný s vytvorením tohto obvodu. Predchodca výcvikového priestoru, t. j. vojenské cvičisko, má však korene svojho vzniku už v roku 1928, keď priestor na jeho vytvorenie vybral veliteľ 12. pešej divízie v Užhorode, brigádny generál Lev Prchala. Dňa 1. októbra 1933 priestor vykúpil československý štát.⁸⁸

Proces vytvárania cvičiska pokračoval na prelome rokov 1934/1935, keď štát vykúpil majetok Zemplínskeho lesného hospodárstva v katastrálnom území Dlhá nad Cirochou, Valaškovce a Snina, lesy v katastrálnom území obcí Klokočkov, Kusín, Jovsa a časť katastrálneho územia obce Káluža. Na základe zákona č. 63/1935 Zb. o vyvlastnení na potreby obrany štátu vzniklo potom vojenské cvičisko v priestore Valaškovce. Výmerom príslušného okresného úradu sa následne vysídliť obce, ktoré boli na jeho katastrálnom území.⁸⁹

⁸⁴Vojenský obvod Valaškovce – Správa k návrhu na drobné úpravy hraníc medzi okresmi Michalovce – Humenné.

⁸⁵Informácia správcu obvodného úradu Vojenského obvodu Valaškovce, s. 1.

⁸⁶VHA Praha, fond MNO/NM, čj. 011873-67/87 – Informácia predsedovi ONV Humenné. Informácia správcu obvodného úradu Vojenského obvodu, Valaškovce, s. 2.

⁸⁷Uznesení vlády České a Slovenské Federatívni Republiky ze dne 5. září 1991 č. 541 ke zrušení vybraných vojenských újezdů. Informácia správcu obvodného úradu Vojenského obvodu Valaškovce, s. 2.

⁸⁸VHA Trnava, fond ZVV Bratislava, inv. čís. 321 75, čj. 9730/T, 2836 T, kartón č. 61 – Vyhľadanie priestoru pre delostreleckú strelnicu.

Poznámka: MNO už v roku 1919 vyžadovalo od ZVV v Košiciach, aby vyhľadalo priestor pre delostreleckú strelnicu na úpätí severnej časti Karpát, ktorý by umožnil streľbu delostrelectva do diaľky 30 km. Vlastníkom tohto územia bol gróf Gejza Andrassy – J. V. Informácia prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Valaškovce, s. 1.

Počas druhej svetovej vojny výcviková činnosť na území VVP nebola uskutočňovaná, obnovila sa až v roku 1945.⁹⁰ Od tohto času pokračoval aj ďalší vývoj vojenského cvičiska Valaškovce, osobitne z hľadiska výstavby zariadení pre poľný výcvik československej armády. Na už skôr prijaté opatrenia nadviazal výnos MNO z roku 1950, ktorý sa týkal rozšírenia vtedajšieho VVT. Dá sa predpokladať, že spomenutý výnos vychádzal z celkového zámeru premeniť cvičisko na výcvikový priestor, k čomu došlo v roku 1952, keď sa vytvoril vojenský výcvikový priestor Kamenica nad Cirochou. Ďalší vývoj priestoru bol bezprostredne spojený s celkovým vývojom vojenského obvodu a skutočnosťami, ktoré ho podmieňovali. Vážny zásah do charakteru tohto výcvikového priestoru predstavovalo už uvedené zrušenie VVP Kamenica nad Cirochou a vytvorenie divízneho cvičiska 18. msd. Negatívny vplyv na jeho vývoj malo aj citované uznesenie vlády ČSFR č. 541/91 z 5. septembra 1991, ktorým vláda zrušila Vojenský obvod Valaškovce. A konečne, súčasťou uvedených zmien bola aj premena divízneho cvičiska na Vojenské výcvikové zariadenie (VVZ) Kamenica nad Cirochou.⁹¹

Vojenské výcvikové zariadenie je – napriek malej rozlohe (373 ha), určené na vykonávanie pomerne širokého rozsahu a foriem poľného výcviku. Umožňuje výcvik pozemného vojska a letectva, vykonávanie taktickej prípravy do stupňa rota a bojovej prípravy ostatných druhov vojsk. Zároveň umožňuje uskutočňovať streľby z tankov, bojových vozidiel pechoty a obrnených transportérov, ručných zbraní, ako aj streľbu z palubných zbraní lietadiel a vrtuľníkov a výcvik vo vedení bojových vozidiel.⁹²

Na plnenie uvedených úloh sa vytvorila aj zodpovedajúca výcviková základňa – tanková strelnica, pechotná strelnica, strelnica delostrelectva, súčinnosťné cvičisko letectva s jednotkami pozemného vojska, cvičisko vedenia bojových vozidiel a hádzalisko ručných granátov. Súčasťou infraštruktúry zariadenia je tábor na ubytovanie a stravovanie vojsk s kapacitou 100 osôb v budove a 500 osôb v stanovom tábore.⁹³

VOJENSKÉ LESY A MAJETKY SR

Už po skončení prvej svetovej vojny nastal kvalitatívny rozmach vo vývoji vojenstva, čo sa odrazilo aj v oblasti vývoja a výroby zbraní a bojovej techniky. Technické parametre a rozsah zavádzania novej výzbroje a bojovej techniky a požiadavky na výcvik vojsk podmienili rozširovanie existujúcich a vytváranie nových cvičísk a priestorov na ich poľný výcvik.⁹⁴

Zväčšovanie rozlohy priestorov na výcvik vojsk malo za následok aj vytvorenie organizácie, ktorá sa v rezorte obrany zaoberá hospodárskym využitím ornej pôdy, lesov a vôd, oso-

⁸⁹VHA Trnava, fond ZVV Bratislava, inv. čís. 32175, čj. 9730/T, 2836 T, kartón č. 61 – Vyhľadanie priestoru pre delostreleckú strelnicu.

Informácia prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Valaškovce, s. 1.

Poznámka: ● Vlastníkom lesov v katastrálnom území uvedených obcí bol Alexander Sztray; kúpa bola realizovaná s účinnosťou od 27. februára 1935 – J. V.;

● Účinnosť vykúpenia majetku Zemplínskeho lesného hospodárstva bola od 1. januára 1939 – J. V.;

● Presídlenie obce Valaškovce bolo realizované výmerom uvedeného okresného úradu č. 13806/1937 – J. V.

⁹⁰VHA Trnava, fond ZVV Bratislava, inv. čís. 32175, č. j. 9730/T, 2836/T, kartón č. 61 – Vyhľadanie priestoru pre delostreleckú strelnicu. Informácia prednostu obvodného úradu Vojenského obvodu Valaškovce, s. 1.

⁹¹VHA Trnava, fond VO – 4, čj. 106761/dôv.-1.odd. 1950, kartón č. 35 – Rozšírenie VVT. VHA Praha, MNO/NM-SBP, čj. 013443 – Rozkaz N-MNO z 28. listopadu 1961. Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 22.

⁹²Informačné materiály OP MTV/SPV ŠOP GŠ ASR, s. 19 a 20.

⁹³Tamže, s. 20, 23 – 25.

⁹⁴JANEČKA, M.: Analýza vývoje vojenských výcvikových priestorů, vojenských újezdů, vojenských lesov a statků po roce 1945. Bakalárska práca. Brno, Vojenská akademie 1999, s. 5. Informácia riaditeľa Vojenských lesov a majetkov (VLM) SR, s. 1.

Poznámka: Východisko pre rozširovanie existujúcich a vytváranie nových cvičísk a priestorov pre čs. armádu predstavoval zákon NZ ČSR č. 215/1919 Zb. (tzv. Záborový zákon) a zákon NZ ČSR č. 63/1935 Zb. o vyvlastnení k potrebám obrany štátu – J. V.

bitne tých, ktoré sa vojensky nevyužívajú. Legislatívny základ na vytvorenie takejto organizácie predstavovalo nariadenie vlády Československej republiky č. 206 z 25. októbra 1924, ktorým sa vytvoril Vojenský drevársky podnik vo Veľkých Levároch. Nariadením československej vlády č. 76 z 24. mája 1928 bol potom uvedený podnik premenovaný na Vojenské lesné podniky, ktorý riadila vrchná správa so sídlom v Malackách.⁹⁵

Zväčšovanie štruktúry organizácie armády, ako aj zmeny charakteru jej činnosti veľmi podstatne ovplyvnil vývoj vojenstva po druhej svetovej vojne. V súvislosti s ním a s charakterom predpokladanej bojovej činnosti v potenciálnej vojne došlo opäť k početnému rastu výcvikových priestorov na bojovú prípravu vojsk. Tým sa rozšírila aj územná základňa pre činnosť Vojenských lesných podnikov, ktoré boli 1. januára 1946 premenované na Vojenské lesy a majetky (VLM). Organizačnú štruktúru a úlohy tejto kvalitatívne novej hospodárskej organizácie armády určilo nariadenie vlády ČSR č. 133/1946 Zb. z 28. mája 1946.⁹⁶ Predpoklad na rozširovanie a praktickú činnosť v nasledujúcich rokoch potom vytvoril už spomínaný zákon NZ ČSR č. 169/1949 Zb. o vojenských obvodoch. Postupne tak boli po VLM Malacky vytvorené VLM Pliešovce (1951), VLM Kežmarok (1952) a VLM Humenné (Kamenica nad Cirochou, 1952).⁹⁷

Vzhľadom na to, že vojenské výcvikové priestory, a tým aj VLM, boli v rámci Československa rozptýlené po celom území štátu, vznikli na základe zákona č. 103/1950 Zb., vládneho nariadenia č. 99/1951 Zb. a R-MNO č. 0114 – taj. – 1952 z 20. decembra 1952 na teritóriu Československej republiky národné podniky Vojenských lesov a majetkov. Ich strešným orgánom bolo od roku 1953 generálne riaditeľstvo Vojenských lesov a majetkov so sídlom v Prahe.

Rozdelením Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ČSFR) a vytvorením suverénnej Slovenskej republiky v roku 1993 sa vytvorili aj predpoklady na vznik novej, celoslovenskej organizácie – Vojenské lesy a majetky SR, š. p. so sídlom v Pliešovciach v okrese Zvolen. Táto organizácia bola zaregistrovaná s účinnosťou od 1. januára 1993 na Obchodnom súde v Banskej Bystrici. Zakladateľom štátneho podniku je podľa § 12 a 13 zákona ČSFR č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku Ministerstvo obrany Slovenskej republiky. Podnik má štyri odštepne závody: Vojenské lesy a majetky Malacky, Vojenské lesy a majetky Pliešovce, Vojenské lesy a majetky Kežmarok a Vojenské lesy a majetky Kamenica nad Cirochou.⁹⁸

Za základný predmet činnosti štátneho podniku VLM SR určuje zakladacia listina najmä tie jeho úlohy:⁹⁹

- správu a využívanie lesného a poľnohospodárskeho majetku a prírodných zdrojov, podnikateľskú činnosť v oblasti lesnej, poľnohospodárskej, drevospracujúcej a ostatnej, s nimi súvisiacej výroby, obchodnú činnosť, služby, stavebnú a projektovú činnosť. Zakladajúca listina určuje aj povinný predmet činnosti podniku t. j. udržiavať ekologickú a biologickú rovnováhu na územiach určených na výcvik a v oblasti hospodárskej činnosti pre potreby Armády Slovenskej republiky,
- ťažbu piesku, štrkopiesku a kameniva,

⁹⁵Věcný věstník ministerstva národní obrany č. 47 z 4. srpna 1928. JANEČKA, M.: citovaná práca, s. 8 a 9. Informácia riaditeľa VLM SR, s. 1.

⁹⁶Poznámka: Prvým vojenským podnikom na Slovensku, ktorý bol spojený so zásobovaním rakúsko-uhorskej armády rezívom, bola pila vo Veľkých Levároch, postavená v roku 1916 – J. V.

⁹⁷Informácia riaditeľa VLM SR, s. 1 a 2. JANEČKA, M.: citovaná práca, (s. 25, 26, 27).

⁹⁸Zákon NZ ČSR č. 169/1949 Zb. o vojenských obvodoch, § 1 – ods. 1 – 3.

VHA Praha, fond MNO/Hlavní správa vojenských lešů v statků (HSVLS), čj. 00289-OS-HS VLS/53 – Rozkaz ministra národní obrany č. 0114 z 20. listopadu 1952 k vytvoření n. p. VLS Kežmarok. VA ASR Trnava, fond 0940, kartón č. 1 – Vojenské lesy a statky Kežmarok. Účinnost' vytvorenia určená dňom 1. januára 1953. Informácia riaditeľa VLM SR, s. 2.

⁹⁹Zakladacia listina VLM SR, štátny podnik, s. 1 – 3. Zákon NR ČSR, č. 169/1949 Zb. o vojenských obvodoch, § 8. Zákon NZ SR č. 281/1997 Z. z. o vojenských obvodoch, § 5. Vševojsk 2/12 č. Praha, MNO 1986, s. 24 – 25. Informácia riaditeľa VLM SR, s. 3. Informácia Odd. ŠS-Odb. VŠS ÚMO SR, s. 1. JANEČKA, M.: citovaná práca, s. 44.

⁹⁹Zakladacia listina VLM SR, štátny podnik, s. 1 – 3.

- drevársku výrobu,
- výrobu potravín,
- výrobu a predaj sadbového materiálu, sadovnícke práce, atď.

Vojenské lesy a majetky – odštepny závod MALACKY je služobne najstaršou hospodárskou organizáciou armády v oblasti lesnej a poľnohospodárskej výroby na Slovensku. Vzhľadom na to predstavoval aj základ na vytvorenie Vojenských lesov a majetkov na Slovensku všeobecne.¹⁰⁰

Odštepny závod Vojenské lesy a majetky Malacky sa rozprestiera vo východnej časti Záhorskej nížiny, s jednou menšou enklávou (Turecký vrch), ktorá siaha do západnej časti Malých Karpát. Celé územie závodu, tvorené viatymi pieskami, je málo členité a má nadmorskú výšku od 150 do 280 m. Klíma na jeho území sa vyznačuje pomerne veľkými teplotnými rozdielmi.¹⁰¹ Lesy Vojenského obvodu Záhorie, a tým aj tejto časti hospodárskej organizácie armády, tvoria súvislé komplexy, v ktorých prevažujú borovicové porasty. Tie sú od 16. storočia výsledkom cieľavedomého úsilia viazať viate piesky, ktoré sú charakteristické pre Záhorskú nížinu.

Hlavnú hospodársku činnosť závodu predstavuje lesníctvo, poľnohospodárstvo a piliarska výroba; tieto činnosti zabezpečujú ostatné pomocné prevádzky. Zodpovedajúce hospodárenie v lesoch na teritóriu súčasného Vojenského obvodu Záhorie sa začalo po vytvorení Vojenských lesných podnikov,¹⁰² osobitne však od roku 1929, respektíve 1930, keď československý štát kúpil od grófa Jozefa Pálffyho jeho veľkomajetok Malacky. Základom pre cieľavedomú a perspektívnu činnosť v hospodárskej, osobitne potom v lesníckej činnosti, sa stalo vypracovanie lesných hospodárskych plánov.¹⁰³

Počas existencie závodu nastali podstatné zmeny v jeho lesníckej činnosti. Rástla najmä ťažba drevnej hmoty a s tým súvisiace výkony v pestovateľskej činnosti. Namáhavá práca sa mechanizovala najmä pri odvoze a spracovaní drevnej hmoty, čím vzrástla produktivita práce.

Kvalitatívnymi zmenami prešla aj poľnohospodárska výroba závodu. Zväčšila sa nielen výmera pôdneho fondu (zúrodnenie extenzívnych pasienkov), ale najmä produkcia obilovín, mäsa a mlieka. Úlohám v lesnej a poľnohospodárskej výrobe zodpovedá aj jeho organizačná štruktúra. V súčasnosti je to šesť lesných správ, správa služieb a poľnohospodárstva a drevosklady.¹⁰⁴

Vojenské lesy a majetky – odštepny závod PLIEŠOVCE vznikol v roku 1951 a hospodári v oblasti pohoria Javorie. V lesných porastoch prevažujú listnaté dreviny.¹⁰⁵ V rámci racionalizácie a špecializácie hospodárskych činností závodu došlo postupne k vytvoreniu hospodárskych dvorov a poľnohospodárskych správ, ako aj siete lesných ciest. Celkové napredovanie závodu, osobitne v oblasti lesnej výroby, zabrzdila veľká lesná kalamita v roku 1957 v katastri lesnej správy Lešť, pri ktorej bolo zničených 82% lesných porastov. Jej likvidácia trvala až do roku 1959.¹⁰⁶

Od prvej polovice sedemdesiatych rokov sa závod organizačne a priestorovo rozšíril. V roku 1974 sa jeho súčasťou stali štátne lesy v oblasti Sučian a Turian v okrese Martin a v roku 1975 lesné celky závodov Kriváň a Vígľaš. V pestovateľskej a ťažobnej činnosti dochádzalo postupne

¹⁰⁰Informácia riaditeľa VLM SR, s. 1.

¹⁰¹25 let výrobní hospodářské jednotky Vojenské lesy a statky, Praha, Magnet 1978, s. 33.

¹⁰²Tamže.

¹⁰³Smlouva trhová, uzavřena mezi p. Josefem Pálffym, vlastníkem velkostatku Malacky jako prodávajícím a československým státem... jakožto kupujícím... z 12. decembra 1929. JANEČKA, M.: citovaná práca, s. 45.

¹⁰⁴25 let výrobní hospodářské jednotky Vojenské lesy a statky, c. d., s. 34. Organizačná štruktúra VLM SR, š. p. Pliešovce. Fax 42 856 924 77 z 3. 2. 2000.

¹⁰⁵25. let výrobní hospodářské jednotky Vojenské lesy a statky, c. d., s. 43. JANEČKA, M.: citovaná práca, s. 45.

¹⁰⁶25 let výrobní hospodářské jednotky Vojenské lesy a statky, c. d., s. 43.

k mechanizácii prác, najmä pri približovaní, nakladaní a odvoze drevnej hmoty do manipulačných skladov. Zároveň sa modernizovala vlastná piliarska výroba. V lesnej výrobe sa okrem iného program sústredil aj na ťažbu starých a nekvalitných lesných porastov v pohorí Javorie a sprístupnenie väčšiny porastov v extrémnych podmienkach pohoria Malá Fatra.¹⁰⁷

Rozvoj poľnohospodárskej výroby, ktorá je súčasťou hospodárskej činnosti závodu, nadobudol na intenzite v roku 1957. V tejto súvislosti sa veľká pozornosť venovala rekultivačným a asanačným prácam. V roku 1974 prevzal závod poľnohospodársku pôdu od štátneho majetku Veľký Krtíš. V nasledujúcom roku sa v rámci vnútornej integrácie zlúčili do jedného celku tri poľnohospodárske správy, čím sa vytvorili predpoklady na lepšie využitie poľnohospodárskej pôdy, mechanizmov a operatívnej riadenia. Od 1. januára 1976 došlo opäť k rozšíreniu celkovej územnej rozlohy závodu, čo vyplynulo z prevzatia pôdy obcí Stará Huta, Horný Tisovník a Dolný Tisovník. V poľnohospodárskej činnosti ako celku sa závod orientoval na rastlinnú i živočíšnu výrobu. V súčasnosti poľnú a lesnú výrobu závodu zabezpečujú tri lesné správy, hospodárska úprava lesov, správa pridruženej drevárskej výroby a poľnohospodárska správa.¹⁰⁸

Vojenské lesy a majetky – odštepny závod KEŽMAROK vznikol v roku 1952 na základe rozkazu ministra národnej obrany č. 0114 z 20. decembra 1952. Kataster tejto hospodárskej organizácie je súčasťou Levočského pohoria. Na hospodárskom využití lesnej a poľnohospodárskej pôdy sa podieľalo šesť, v súčasnosti päť lesných správ, píla a poľnohospodárska správa. S nimi kooperovali aj správy služieb – stavebná a dopravnomechanizačná, z ktorých sa v posledných rokoch vytvorila dopravnostavebná správa. Uvedené organizačné členenie umožňuje závodu samostatne vykonávať všetky práce pre využitie lesného a poľnohospodárskeho pôdneho fondu. Prioritnú činnosť závodu predstavuje lesná hospodárska činnosť.¹⁰⁹

Vojenské lesy a majetky – odštepny závod KAMENICA NAD CIROCHOU vznikol, podobne ako predchádzajúci závod, v roku 1952 a má s ním aj spoločný právny základ. Závod hospodári v oblasti jedného z najvýchodnejších pohorí Slovenska – Vihorlatu. Na východe a západe susedí táto hospodárska organizácia s lesnými celkami Východoslovenských štátnych lesov, severnú hranicu tvorí prítok Laborca a Cirochy a na juhu hraničí s vodnou nádržou Zemplínska šírava. Oblasť závodu patrí do teplej vnútrozemskej klímy s trvaním teplého obdobia 190 – 240 dní s priemernou ročnou teplotou 7 – 8,5 °C a s priemernými ročnými zrážkami 700 – 800 mm.¹¹⁰

Hlavnou činnosťou podniku je lesná výroba. Plnenie úloh v tejto oblasti zabezpečuje vlastná doprava, pridružená drevárska výroba a až donedávna aj vlastné stavebníctvo. Smery, na ktoré sa počas existencie závodu kládol najväčší dôraz, boli maximálna mechanizácia výrobných procesov, ekonomicky najvýhodnejšie spracovanie menej hľadaných drevín v pridruženej drevárskej výrobe a vybudovanie kvalitnej siete lesných ciest. Ich existencia umožnila mechanizovaný technologický výrobný proces, počínajúc ťažbou, približovaním a dopravou drevnej hmoty. Nie zanedbateľnou oblasťou činnosti závodu bola poľnohospodárska výroba.¹¹¹

Opodstatnene možno konštatovať, že Vojenské lesy a majetky SR, š. p., preukazujú od svojho vytvorenia účelnosť a životaschopnosť. A to aj napriek rôznym vplyvom, ktoré podmieňovali zmeny ich štruktúry a náplne hospodárskej činnosti. Efektívne využívajú prírodné zdroje vo výcvikových priestoroch, dbajú o zodpovedajúci stav lesov a žiaduce využívanie poľnohospodárskej pôdy. Nemalú úlohu plnia aj pri tvorbe pracovných príležitostí, osobitne

¹⁰⁷Tamže.

¹⁰⁸Tamže, s. 44. Organizačná štruktúra VLM SR, š. p. Pliešovce. Fax 42 856 924 77 z 3. 2. 2000.

¹⁰⁹VHA Praha, fond MNO/HSVLS, čj. 00289-OS-HSVLS/53 – Zřizovací listina VLS, n. p. Kežmarok. In: VA ASR Trnava, fond 0940, kartón č. 1. 25 let výrobní hospodářské jednotky Vojenské lesy a statky, c. d., s. 23. JANEČKA, M. citovaná práca, s. 45. Organizačná štruktúra VLM SR, š. p. Pliešovce. Fax 42 856 924 77 z 3. 2. 2000.

¹¹⁰25 i. † výrobní hospodářské jednotky Vojenské lesy a statky, c. d., s. 18.

¹¹¹ Tamže, s. 18 – 19. Organizačná štruktúra VLM SR, š. p. Pliešovce. Fax 42 856 924 77 z 3. 2. 2000.

v oblastiach či lokalitách, ktoré sú vzdialené od väčších dedín a miest, teda aj od možných zdrojov pracovných príležitostí. Na zabezpečenie úloh si organizácia vytvorila zodpovedajúcu infraštruktúru. Predstavuje ju rad objektov súvisiacich s financovaním poľnohospodárskej a lesnej výroby, stavebných odborov a dielní a stavba kilometrov lesných ciest. Do tejto oblasti činnosti patrí aj výstavba rodinných domov, horární či ich rekonštrukcia,¹¹² teda aj to, čo bolo alebo je súčasťou sociálneho programu hospodárskej organizácie – VLM SR – ako celku alebo jej odštiepených závodov.

J. VÝBOH: MILITÄRBEZIRKE UND ÜBUNGSGEBIETE DER ARMEE DER SLOWAKISCHEN REPUBLIK UND DIE MILITÄRFORSTWIRTSCHAFT DER SLOWAKISCHEN REPUBLIK – DEREN GRÜNDUNG UND KURZE ENTWICKLUNG BIS 1999

Die Gründung und Entwicklung der Militärbezirke und der militärischen Übungsgebiete sind unmittelbar durch die Kenntnisse der Führung der Kampftätigkeit an den Fronten des Zweiten Weltkrieges bedingt worden, besonders an den Kampfplätzen im Land. Vor allem der großräumige Umfang und Mitwirkung der Armeeeinheiten sind durch den Einsatz der Ergebnisse der wissenschaftlich-technischen Entwicklung im militärischen Bereich und mit dem vorausgesetzten Charakter des potentiellen Krieges unterstützt. Aus den angeführten Tatsachen haben sich Anforderungen an den Inhalt und Charakter der Kampfvorbereitung der Truppen ergeben, inkl. der Bildung der militärischen Übungsgebiete, wo die Vorbereitung im Feld ausgeübt werden soll.

Ein Fundament für die legislative Gestaltung dieser Problematik in der tschechoslowakischen Armee haben die Anforderungen der Führung an die Übungsgebiete dargestellt. Der erste Schritt zur Lösung war der Beschluß der 57. Tagung der Regierung ČSR im 1946 über die militärische Übungslager. Eine neue Qualität der Lösung hat erst das Gesetz des Parlamentes ČSR Nr. 169/1949 Zb. über die Militärbezirke (VO) vom 16. Juni 1949 behandelt. Aufgrund dieses Gesetzes wurden spezielle Verwaltungseinheiten errichtet zur Sicherstellung der Aufgaben der Verteidigung (Ausbildung der Truppen, Prüfwesen auf dem Gebiet der Ausrüstung und der Kampftechnik, Munition ...), sowie der Staatsverwaltung in dem Bezirk dargestellt. In der Slowakei wurde mit dem o.g. Gesetz im 1950 Militärbezirk Lešť und Militärbezirk Záhorie errichtet., dann 1952 Militärbezirk Javorina und Militärbezirk Valaškovce. Die Bestimmungen dieses Gesetzes in die Bedingungen der Slowakischen Republik sind in dem Gesetz des Nationalrates der Slowakischen Republik Nr. 281/1997 Z.z. vom 2. Oktober 1997 novelliert.

In der Abhängigkeit von dem Charakter der Aufgaben werde die Militärbezirke in der Struktur gegliedert. Einen wesentlichen Teil stellen militärische Übungsgebiete dar (VVP), die für die Vorbereitung der Truppen im Feld dienen. Dazu gehören VVP Záhorie (VTSÚ), Kuchyňa und Turecký vrch (VO Záhorie), VVP Oremov Laz (VO Lešť), VVP Kežmarok – Zálubica (VO Javorina) und VVP Kamenica nad Cirochou (VO Valaškovce).

Der zweite Teil des Bezirksgebietes – Wälder, landwirtschaftlicher Boden und Wasserflächen bilden eine Basis für die Bildung einer wirtschaftlichen Organisation im Resort der Verteidigung, die sich mit deren Ausnutzung beschäftigt – Vojenské lesy a majetky VLM (Militärische Forstwirtschaft) (1946). Allmählich, in der Abhängigkeit von dem Wachstum der Anzahl der militärischen Bezirke und deren Übungsgebiete (VVP) sind VLM Malacky, VLM Pliešovce, VLM Kežmarok und VLM Humenné (Kamenica nad Cirochou) ausgebaut worden. Die Bildung der selbstständigen Slowakischen Republik 1993 hat dann die Voraussetzungen zur Gestaltung einer neuen Organisation mit der Kompetenz für die gesamte Slowakei, dargestellt – Vojenské lesy a majetky SR, š.p. Pliešovce (Forstwirtschaftsunternehmen) mit den vier Betrieben – Malacky, Pliešovce, Kežmarok und Kamenica nad Cirochou.

¹¹²Informácia riaditeľa VLM SR, s. 3.